

πανηγυρίζουν καί νά ἐγκωμιάζουν τάς τοῦ Χριστοῦ ἑορτάς, ἀπό ποῖον ἄλλον πρέπει νά ζητοῦν λόγους πανηγυρικούς καί ἐγκώμια, πάρεξ ἀπό τόν τούτων πανηγυριστήν καί ἐγκωμιαστήν, τόν μέγαν λέγω ἐν Θεολογία Γρηγόριον;

Διότι οὗτος ὁ κατ' ἐξοχήν λεγόμενος Τριαδικός Θεολόγος, ὄχι μόνον ἐστόλισε τάς Δεσποτικές ἑορτάς μέ τούς ἰδικούς του λόγους καί τά ἐγκώμια, ἀλλ' ἔδωκε ἄδειαν καί εἰς τούς μεταγενεστέρους νά κλέπτουν τά ἰδικά του λόγια καί ποιήματα μέ μίαν κλεψίαν ἐπαινετήν καί ἀκατηγόρητον· τήν ὁποίαν ὅποιος ἐργάζεται, ὄχι μόνον δέν ἐντρέπεται, ὡς οἱ κλέπται τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἀλλ' ἐξεναντίας μέ τήν κλεψίαν αὐτήν καλλωπίζεται. Τί λέγω; ὁ Γρηγόριος οὗτος νοῦς τῆς Θεολογίας δέν ἔδωκε μόνον ἄδειαν εἰς τούς μεταγενεστέρους νά κλέπτουν τούς ἰδικούς του λόγους, ἀλλά καί ἀκόμη τούς προσκαλεῖ μέ φιλαδελφίαν ἀνεκδιήγητον εἰς τό νά φάγουν ἀκόρεστα τόν νοητόν ἄρτον τῆς σοφίας του, τόν στηρίζοντα τήν ψυχήν, καί νά πίοιεν τόν γνωστικόν αὐτοῦ οἶνον, τόν εὐφραίνοντα τήν καρδίαν, φωνάζων μέ ὑψηλήν φωνήν τώρα μέν ἐκεῖνα τά τῆς Σοφίας «Ἔλθετε φάγετε τόν ἐμόν ἄρτον, καί πίετε οἶνον, ὃν κεκέρακα ὑμῖν» (Παρ. θ' 5)· τώρα δέ ἐκεῖνα τά τῆς Ἀισματιζούσης νύμφης «Φάγετε πλήσιοι, καί πίετε καί μεθύσθητε ἀδελφοί» (Ἄισμ. ε(1) καί ἄλλοτε ἐκεῖνα τά τοῦ Ἡσαΐου «Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ, καί ὅσοι μή ἔχετε ἀργύριον βαδίσαντες ἀγοράσατε καί φάγετε ἄνευ ἀργυρίου καί τιμῆς οἶνον καί στέαρ» (Ἡσ. νε' 1).

Διά τοῦτο καί ὁ Θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὁ τῶν Ἱερῶν ἑορτῶν Ἄισματογράφος καί Μουσηγέτης, μέλλων νά πανηγυρίσῃ τά σωτήρια Γενέθλια τοῦ Κυρίου, αὐτολεξεί ἐδανείσθη ὅλον τόν παρόντα Εἰρμόν ἀπό τόν ρηθέντα μέγαν πανηγυριστήν καί ἐγκωμιαστήν τῶν ἑορτῶν Θεολόγον. Οὕτω γάρ ἐκεῖνος προοιμοιάζει ἐν τῷ εἰς τήν Χριστοῦ Γέννησιν ἐγκωμίῳ αὐτοῦ· «Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε· Χριστός ἐξ Οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστός ἐπί γῆς, ὑψώθητε· ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ».

Πρέπει δέ νά ἡξεύρωμεν, ὅτι κατά τόν Δαμασκηνόν Ἰωάννην καί τόν σχολιαστήν τοῦ Θεολόγου Νικήταν καί τόν Πτωχόν Πρόδρομον τόν ἐξηγητήν τῶν Κανόνων, τό ὄνομα Χριστός δηλοῖ κυρίως τό

συναμφότερον· ἦτοι τόν θεόν ὁμοῦ καί ἄνθρωπον χαρακτηριστικῶς δέ, ποτέ μέν αὐτό δηλοῖ τήν θεότητα μόνον τοῦ Χριστοῦ, ποτέ δέ τήν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ· διά γάρ τήν ἄκραν καί καθ' ὑπόστασιν τῶν δύο φύσεων ἔνωσιν, μέ ἔν καί τό αὐτό ὄνομα: ἦτοι τό, Χριστός, καί αἱ δύο ὀνομάζονται φύσεις. Ὅταν λοιπόν ὁ θεολόγος καί ὁ Ἱερός Κοσμάς λέγουν ἐδῶ «Χριστός γεννᾶται, καί Χριστός ἐπί γῆς», τότε τό, Χριστός δηλοῖ τό, θεάνθρωπος· ἐπειδή θεός καί ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἀπό τήν Παρθένον, καί θεός καί ἄνθρωπος ἐφάνη ἐπί γῆς· ὅταν δέ λέγουν «Χριστός ἐξ Οὐρανῶν», τότε τό Χριστός, δηλοῖ μόνον τόν θεόν, οὐχί δέ καί τόν ἄνθρωπον· καθότι ὁ Κύριος δέν κατέβη ἀπό τούς Οὐρανοὺς φορῶν τήν ἀνθρωπίνην φύσιν, καθώς φλυαροῦσιν οἱ φρενοβλαβεῖς Ἀπολιναρισταί, κατά τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος «Εἴ τις λέγει τήν σάρκα ἐξ Οὐρανοῦ κατεληλυθέναι, ἀλλά μή ἐντεῦθεν εἶναι καί παρ' ἡμῶν, ἀνάθεμα ἔστω» (Ἐπιστολή α' πρὸς Κληδόνιον)· ἀλλά κατέβη μέ γυμνήν τήν θεότητα, καί οὕτως ἐκ τῶν καθαρῶν αἱμάτων τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας τήν ἀνθρωπίνην φύσιν προσέλαβε, καί τήν ἥνωσεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει, γενόμενος τέλειος ἄνθρωπος.

Ὁ Χριστός λοιπόν, λέγει, γεννᾶται σήμερον. Ὅθεν ἐσεῖς οἱ Ἄγγελοι (πρὸς αὐτούς γάρ στρέφει τόν λόγον) οἱ ἐν τῇ Γεννήσει τοῦ Κυρίου αἰνοῦντες τόν θεόν καί λέγοντες «Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καί ἐπί γῆς εἰρήνη» (Λουκ. β' 14), δοξάσατε· ἦτοι δοξολογήσατε καί τώρα τόν θεόν. Λέγει δέ τό, δοξάσατε καί πρὸς τούς μεταχειριζομένους ἀγγελικὴν ζωὴν ἐν ἀνθρωπίνῳ καί ὑλικῷ σώματι, παρακινῶν νά δοξολογήσουν καί αὐτοί τόν γεννηθέντα Δεσπότην. Ὁ Χριστός: ἦτοι ὁ θεός ἦλθεν ἢ κατέβη ἀπό τούς Οὐρανοὺς. Λοιπόν ἐσεῖς οἱ δίκαιοι (πρὸς τούτους γάρ ἐπιστρέφει τόν λόγον) προῦπαντήσατε αὐτόν, μιμούμενοι τόν δίκαιον Συμεών, τόν ὑπαντήσαντα τόν Κύριον, ὅταν εἰς τόν ναόν ἐπροσεφέρετο· διότι ἴδιον ἀχαρίστων δούλων εἶναι, τό νά μή ἐκβαίνουν εἰς προῦπάντησιν τοῦ ἰδικοῦ των αὐθέντου, ὅταν αὐτός ἔρχεται εἰς αὐτούς διά νά τούς εὐεργετήσῃ. Ἐδανείσθη δέ τοῦτο ὁ θεολόγος καί ὁ Μελωδός ἀπό τό Ἀποστολικόν ἐκεῖνο λόγιον τό λέγον «Τότε καί ἡμεῖς ἀρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις, εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα» (α' Θεσο. δ' 7). Εἶτα λέγει, ὅτι ὁ Χριστός: ἦτοι ὁ

θεάνθρωπος ἐφάνη ἐπάνω εἰς τήν γῆν. Λοιπόν ἐσεῖς οἱ ἐν τῇ γῇ ἄνθρωποι ὑψωθῆτε ἀπό τά γήϊνα, φρονουῦντες τά ὑψηλά καί μετεωριζόμενοι μέ τά πτερά τῆς Πράξεως καί τῆς θεωρίας· διὰ τοῦτο γάρ κατέβη ὁ θεός εἰς τήν γῆν, ἵνα οἱ ἐν τῇ γῇ ἀναβῶσιν εἰς τούς Οὐρανοῦς. Ἐπειδή κατά ἄλλον τρόπον δέν ἐδύνετο νά γένη ἔνωσις θεοῦ καί ἀνθρώπων, ἄν δέν κατέβαινε μέν ὁ θεός ὀλίγον τι ἀπό τό ἰδικόν του ὕψος, δέν ἀνέβαινε δέ ὁ ἄνθρωπος ἐπάνω ἀπό τήν ἰδικήν του ταπεινότητα. Ὅθεν εἶπεν ὁ θεολόγος Γρηγόριος «Τό μέν, καταβῆναι δεῖ θεόν πρός ἡμᾶς, τό δέ, ἡμᾶς ἀναβῆναι, καί οὕτω γενέσθαι κοινωνίαν θεοῦ πρός ἀνθρώπους, τῆς ἀξίας συγκιρναμένης. Ἔως δ' ἄν ἐκάτερον ἐπί τῆς ἰδίας μένη, τό μέν, περιωπῆς, τό δέ, ταπεινώσεως, ἄμικτος ἡ ἀγαθότης καί τό φιλάνθρωπον ἀκοινώνητον» (Λογ. εἰς τήν Πεντηκοστήν). Ἐφη δέ συμφώνως καί ὁ θεοφόρος Μάξιμος «Οὐδέποτε ψυχὴ δύναται πρός γνῶσιν ἐκτανθῆναι θεοῦ, εἰ μή αὐτός ὁ θεός συγκαταβάσει χρησάμενος ἄψηται αὐτῆς καί ἀναγάγη πρός ἑαυτόν· οὐ γάρ ἄν τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς ἀντιλαβέσθαι τῆς θείας ἐλλάμπσεως, εἰ μή αὐτός ὁ θεός ἀνέσπασεν αὐτόν, ὡς δυνατόν ἦν ἄνθρωπον ἀνασπασθῆναι, καί ταῖς θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν» (Κεφ. λα' τῆς α' ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν). Πλήν ἄν καί ὁ θεός συγκαταβαίη διὰ νά ἐνωθῆ μέ τόν ἄνθρωπον ὑπό φιλανθρωπίας, ὅμως καί ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά βιάζη τόν ἑαυτόν του διὰ νά ἀναβαίη πρός τόν θεόν. Ὅθεν ὁ αὐτός θεῖος Μάξιμος λέγει «Ἀλλήλων εἶναί φασι παραδείγματα τόν θεόν καί τόν ἄνθρωπον· καί τοσοῦτον τῷ ἀνθρώπῳ τόν θεόν διὰ φιλανθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τόν ἀόρατον φύσει θεόν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐφανέρωσε» (Κεφ. οδ' τῆς ζ' ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν). Καί πάλιν «Ὁ χωρίς ἀμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρίς τῆς εἰς θεότητα μεταβολῆς τήν φύσιν θεοποιήσει, καί τοσοῦτον ἀναβιβάσει δι' ἑαυτόν, ὅσον αὐτός διὰ ἄνθρωπον ἑαυτόν κατεβίβασε» (Κεφ. ξβ' τῆς γ' ἑκατοντ. τῶν θεολογικῶν).

Τό δέ «Ἄναισατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ» ἐδανείσθη ὁ θεολόγος καί ὁ Μελωδός ἀπό τόν ψε΄ Ψαλμόν τοῦ Δαβίδ, Στίχ. β' οὕτω γάρ αὐτολεξεί ἐκεῖ γέγραπται. Προσαρμόζεται δέ τό ρητόν τοῦτο καί εἰς τόν παρόντα Εἰρμόν, διὰ νά φανερωθῆ, ὅτι αὐτός εἶναι τῆς πρώτης Ὁδῆς, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχή εἶναι «Ἄναισωμεν τῷ Κυρίῳ

ἐνδόξως γάρ δεδόξασται». Ὅθεν κατά τήν Ὀιδήν ταύτην, Ἄισατε, λέγει καί ὁ Μελωδός, εἰς τόν γεννηθέντα Χριστόν ὅλη ἡ γῆ· ἦτοι ὅλοι οἱ ἐν τῇ γῆ κατοικοῦντες ἄνθρωποι. Ἀλλά καί ἐσεῖς οἱ διάφοροι λαοί τῶν Ἐθνικῶν ὑμνήσατε αὐτόν, ὅχι μέ ὀκνηρίαν καί λύπην ψυχῆς, ἀλλά μέ προθυμίαν καί εὐφροσύνην καρδίας· διότι αὐτός εἶναι δεδοξασμένος.

Διά τί δέ εἶπεν, ὅτι ὁ Χριστός γεννᾶται καί οὐχί ἐγεννήθη; οὐ γάρ καθ' ἕκαστον χρόνον γεννᾶται, ἀλλ' ἅπαξ ἐγεννήθη. Καί ἀποκρινόμεθα μέ τόν Πτωχόν Πρόδρομον, ὅτι οἱ ρήτορες συνειθίζουσιν νά προφέρουν τά περασμένα πράγματα εἰς χρόνον ἐνεστῶτα, διά νά δείξουν αὐτά ὡς παρόντα εἰς τά ὀμμάτια τῶν ἀκροατῶν, καί ἀκολούθως νά κάμουν αὐτούς περισσότερον θεατάς, παρά ἀκροατάς. Ἦ, κατά τόν Νικήταν, εἶπεν, ὅτι γεννᾶται ὁ Χριστός κατά τήν σήμερον ἡμέραν· ἐπειδή τήν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν, κατά τήν ὁποίαν ἐγεννήθη ὁ Χριστός, ἐπαναφέρει ὁ ἥλιος εἰς κάθε ἔτος διά τῆς κυκλοφορίας του.

Ἀλλά καί σύ, ἀδελφέ, μή παύσης δοξολογῶν τόν γεννηθέντα Χριστόν, ὅχι μόνον μέ λόγια, ἀλλά καί πολλῶ μᾶλλον μέ τά ἔργα. Πρόλαβε δέ καί νά τόν ἀπαντήσης ἐξ Οὐρανοῦ κατερχόμενον διά τῆς πρὸς αὐτόν θεωρίας· ὑψώθητι ἀπό τῆς γῆς καί τῶν γήινων διά τήν ἀγάπην τοῦ διά σέ ἐπί γῆς κατελθόντος· ἄδε εἰς αὐτόν ἄσμα καινόν, καθώς σέ παρακινεῖ ὁ Δαβίδ· ἄδε ὅμως πολλά καί ἀκόρεστα ἄσματα, καί μή χόρταινε ἄδων. Ἐάν οὕτως ἄδης, θέλει σέ ἐνθυμηθῆ ὁ Κύριος, πρὸς ὃν ἄδεις, καί ἔχει νά σέ ἐλεήσῃ, καθώς σέ βεβαιώνει ὁ Ἡσαΐας· «Πολλά ἄσον, ἵνα σου μνεῖα γένηται» (Ἡσ. κγ' 16).

Τροπάριον.

Ἰδὼν ὁ Κτίστης ὀλλύμενον, τόν ἄνθρωπον χερσίν ὃν ἐποίησε, κλίνας οὐρανοῦς κατέρχεται· τοῦτον δέ ἐκ Παρθένου, θείας ἀγνῆς, ὅλον οὐσιοῦται, ἀληθεία σαρκωθείς· ὅτι δεδόξασται.

Ἑρμηνεία.

Ἄν ὁ κεραμιδᾶς ἢ τσουκαλᾶς δέν ὑποφέρῃ νά βλέπῃ τσακισμένον τό πήλινον σκεῦος ὅπου ἐκατασκεύασεν, ἀλλά πασχίζει νά τό

ἀναπλάση δεύτερον· ὁμοίως καί ὁ οἰκοδόμος δέν ὑποφέρει νά βλέπη κριμνησμένον τό ὁσπίτιον ὅπου οἰκοδόμησεν, ἀλλά ἀγωνίζεται νά κτίσῃ πάλιν αὐτό· πῶς ἦτον δίκαιον ὁ Κτίστης καί Δημιουργός τοῦ Παντός νά ἰδῆ τόν ἄνθρωπον ὅπου ἔπλασε μέ τᾶς ἰδίας του χεῖρας, ὅτι ἐφθάρθη καί ἐσυντρίφθη, καί νά μή φροντίσῃ διὰ νά ἀναπλάσῃ πάλιν αὐτόν; Τοῦτο βέβαια δέν ἦτον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καί φιλανθρωπίας ἄξιον. Διά τοῦτο λοιπόν βλέπων τόν παρ' αὐτοῦ πλασθέντα ἄνθρωπον, ὅτι ἐκατήντησεν εἰς αὐτόν τόν πυθμένα τῆς φθορᾶς, ἔκλινε τούς Οὐρανοὺς· ἦτοι ἀφῆκεν εἰς ὀλίγον τούς Οὐρανοὺς· τουτέστι τήν ἐν Οὐρανοῖς δόξαν, καί ταπεινώσας τό ὕψος τῆς θεότητός του, (τό ὅποιον κένωσιν μέν ὠνόμασεν ὁ Παῦλος, ὕφεσιν δέ τῆς θεότητος ὁ θεολόγος Γρηγόριος) οὕτω καί κατέβη εἰς τήν γῆν, καί ἐκ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ὄλον τόν Ἀδάμ οὐσιοῦται· ἦτοι ὀλόκληρον αὐτόν ἀναλαμβάνει καί ἐνώνει οὐσιωδῶς εἰς τήν ὑπόστασιν τῆς θεότητός του.

Ἐπειδή δέν ἔλαβε μόνον τό ἀνθρώπινον σῶμα, τήν δέ ψυχὴν οὐκ ἔλαβε, καθὼς ἔλεγον οἱ Ἀρειανοί· οὐδέ ἔλαβε τήν ψυχὴν, τόν δέ νοῦν οὐκ ἔλαβε, τῆς θεότητος ἀντί ψυχῆς καί νοός ἐν αὐτῷ ἐνεργούσης, καθὼς ἐβλασφήμει ὁ ἄνους Ἀπολινάριος, ἅπαγε! ἀλλά οὐσιώθη ὄλον τόν ἄνθρωπον τέλειον τόν ἐκ σώματος καί ψυχῆς καί νοῦ συναπαρτιζόμενον, καί ἦνωσεν αὐτόν τῇ ἑαυτοῦ ὑπερθέῳ ὑποστάσει· ἵνα μέ τό ὅμοιον σώσῃ τό ὅμοιον· ἦτοι μέ τό σῶμα ὅπου προσέλαβε, σώσῃ τό ἰδικόν μας σῶμα· μέ τήν ψυχὴν τήν ἑαυτοῦ, σώσῃ τήν ἰδικήν μας ψυχὴν· καί μέ τόν ἑαυτοῦ νοῦν, σώσῃ τόν ἰδικόν μας νοῦν. Διότι ἂν ὁ Κύριος δέν ἐπροσλάβανε ψυχὴν καί νοῦν, ἤθελαν μείνη βέβαια ἀνιάτρευτα, ἡ ἰδική μας ψυχὴ, καί ὁ νοῦς· «Τό γάρ ἀπρόσληπτον ἀθεράπευτον· ὃ δέ ἦνται τῷ θεῷ, τοῦτο καί σώζεται»· θεολογεῖ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον πρώτη ἐπιστολῇ, καί ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ἰωάννης ὁ παρά τοῦ θεολόγου τοῦτο ἐρανισάμενος. Πάντα λοιπόν τὰ φυσικά ἰδιώματα καί συστατικά τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ Κύριος ἔλαβε χωρὶς μόνης ἀμαρτίας· αὕτη γάρ οὐ συστατικὴ ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ φθαρτικὴ, ὡς παρά φύσιν οὔσα· καί ἀληθῶς καί πραγματικῶς ἐγένετο τέλειος ἄνθρωπος, καί οὐχὶ κατά φαντασίαν. Ὅθεν ἅς κρημνισθοῦν καί ἅς καταισχύωνται οἱ τοῦτο

φλυαροῦντες θεομάχοι Παῖδες τοῦ Μάνεντος πρότερον, καί οἱ Μονοφυσῖται ὕστερον.

Ἄγνην δέ Παρθένον ὠνόμασε τήν θεοτόκον κατά τόν Ἰωάννην τόν Ζωναράν· διότι ὄχι μόνον ἦτον Παρθένος κατά τό σῶμα, ὡς μή γνοῦσα πεῖραν ἀνδρός, ἀλλ' ἦτον ἀκόμη ἀγνή καί καθαρά καί κατά τόν λογισμόν, χωρίς νά δεχθῆ καμμίαν προσβολήν λογιμοῦ ρυπαροῦ εἰς τήν παναγίαν ψυχήν της. Πολλάί γάρ γυναῖκες εἶναι μέν Παρθένοι κατά τό σῶμα, δέν εἶναι ὅμως καί ἀγναί κατά τόν λογισμόν· καθότι αὐταί δέχονται λογισμούς αἰσχροῦς καί ρυπαροῦς εἰς τήν ψυχήν αὐτῶν καί τόν νοῦν, καί ποιοῦσι συνδυασμούς καί συγκαταθέσεις· ὅθεν εἶναι κατά τήν ψυχήν πόρνοι καί ἀκάθαρτοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἡ δέ Κυρία θεοτόκος ἦτον καί κατά τά δύο καθαρά καί ἀμόλυντος· καί κατά τό σῶμα καί κατά τήν ψυχήν, καί κατά τήν πρᾶξιν καί κατά τόν λογισμόν. Ὅθεν ὁ Ἰεζεκιήλ αἰνιγματωδῶς εἶπε περί αὐτῆς «Καί ἰδού δόξα Θεοῦ Ἰσραήλ ἤρχετο κατά τήν ὁδόν τήν πρός ἀνατολάς (ἦτοι εἰς τήν ψυχήν τῆς Παρθένου), καί ἡ γῆ (ἦτοι τό σῶμα τῆς Παρθένου) ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπό τῆς δόξης κυκλόθεν» (Ἰεζ. μγ' 2).

Ἰδού καί τά λόγια τοῦ Ζωναρά ἐρμηνεύοντος τό θεοτόκιον τοῦ β' ἤχου τῆς ὀκτωήχου, τό λέγον «Ἄγιων Ἄγίαν σε κατανοοῦμεν, ...ἀμόλυντε Παρθένε». «Καί τοῦτο δέ ὡς ἐξαίρετον τῆς θεομήτορος ἔφη ὁ Μελωδός· Παρθένοι μέν γάρ πολλάί γεγόνασι καί εἰσίν, ἀλλ' οὐδεμία αὐτῶν κληθεῖη ἄν ἀμόλυντος· ὅτι κἄν τήν κατ' ἐνέργειαν διαφεύγωσιν ἀμαρτίαν, ἀλλά τήν κατά νοῦν οὐκ ἄν τις δύναιτο διαφεύξασθαι· ἡ γάρ τῶν λογισμῶν προσβολή οὐκ ἐφ' ἡμῖν· προσβαλλουσῶν δέ τῶν ἀκαθάρτων ἐννοιῶν, προσπαλαίει ταύταις ὁ νοῦς. Καί εἰ μέν ἡ ὀρθή νικήσει κρίσις, ἀπορραπίζεται τό ἐνθύμιον· εἰ δέ μή, εἰς συγκατάθεσιν ἐξολισθαίνει ὁ λογισμός. Καί αὕτη δέ ἀμαρτία ἐστίν ἡ καλουμένη κατά διάνοιαν· κἄν γάρ ὑπό τῆς θείας χάριτος φυλαχθῆ ὁ συγκαταθέμενος καί τήν πρᾶξιν ἐκφύγη, ἀλλά διά τήν συγκατάθεσιν ἤμαρτεν. Ἡ δέ τοῦ Κυρίου Μήτηρ μηδέ κατά τόν νοῦν μολυνθῆναί ποτε πιστεύεται· διό καί ἀμόλυντος κέκληται». Ἄγνη δέ καί ἀμόλυντος τό αὐτό εἶναι σχεδόν.

Τροπάριον.

Ὡς πόκῳ γαστρί παρθενικῇ, κατέβης ὑετός Χριστέ, καί ὡς σταγόνες ἐν γῆ στάζουσαι· Αἰθίοπες καί θαρσεῖς, καί Ἀράβων νῆσοί τε, Σαβά Μήδων, πάσης γῆς, κρατοῦντες προσέπεσόν σοι Σωτήρ. Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε.

Ἑρμηνεία.

Δύο εἶναι αἱ παρουσίαι τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, πρώτη καί δευτέρα. Καί ἡ μὲν πρώτη ἐστάθη ταπεινή, ἡσυχος, κρυφία καί πενιχρά· ἡ δέ δευτέρα ἔχει νά γένη ἔνδοξος, ἐξάκουστος καί φοβερά. Ὁ δέ Ἱερός Μελωδός ἀφείς τήν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου τήν ἔνδοξον καί φοβεράν, περί μόνης τῆς πρώτης τῆς ἡσύχου καί ταπεινῆς ἀναφέρει ἐν τῷ παρόντι Τροπαρίῳ· τῆς ὁποίας αἰνίγματα καί σύμβολα ἦτον τό ποκάρι τῶν μαλλίων καί αἱ σταλαγματίαι τῆς βροχῆς. Δανειζόμενος λοιπόν ἀπό τήν προφητείαν ἐκείνην τοῦ Δαβίδ τήν λέγουσαν «Καταβήσεται ὡς ὑετός ἐπί πόκον, καί ὡσεὶ σταγών ἡ στάζουσα ἐπί τήν γῆν» (Ψαλ. οα΄ 6), λέγει οὕτω· «Σύ, ὦ Χριστέ, κατέβης εἰς τήν κοιλίαν τῆς Παρθένου μέ τόσην ἡσυχίαν καί κρυφιότητα, ὥστε δέν ἐδυνήθη νά καταλάβῃ τινάς τόν τρόπον τῆς καταβάσεώς σου, οὔτε ἀπό τούς Ἀγγέλους, οὔτε ἀπό τούς ἀνθρώπους»· καθώς καί ἡ βροχή ὅταν πίπτῃ ἐπάνω εἰς τό ἀπαλόν ποκάρι τῶν μαλλίων, πίπτει ἡσύχως, καί δέν προξενεῖ κανένα κρότον καί αἴσθησιν (Ἐλλειψις δέ εὐρίσκεται ἐδῶ τῆς ἐν προθέσεως, καί πρέπει νά ὑπακούεται αὕτη, οὕτως «Ὡς ἐν πόκῳ ἐν γαστρί παρθενικῇ κατέβης ὑετός Χριστέ»). Ὁμοίως καθώς αἱ σταλαγματίαι τῆς βροχῆς, ὅταν μὲν πίπτουν ἐπάνω εἰς σκληράς καί ἀντιτύπους πέτρας, προξενοῦσι κρότον καί ταραχήν, ὅταν δέ πίπτουν ἐπάνω εἰς τό ἀπαλόν χῶμα τῆς γῆς, ἡσύχως καί ἀτάραχως πίπτουσι· τοιουτοτρόπως καί σύ, ὦ Θεάνθρωπε Ἰησοῦ Χριστέ, ἡσύχως καί κρυφίως κατέβης εἰς τήν Παρθένον. Σταγών δέ, κατά τόν Ζυγαδηνόν Εὐθύμιον, εἶναι ἐκείνη ἡ σταλαγματία ὅπου πίπτει ἀνεπαισθήτως ἀπό τά νέφη πρό τοῦ νά κινήσῃ ἡ βροχή, ἧτις καταβαίνει κάποτε κάποτε, καί μία μία.

Μέ τό ποκάρι δέ τῶν μαλλίων παρομοιάζεται ἡ κοιλία τῆς Θεοτόκου, πρῶτον, διότι ἦτον ἀπό τό γένος τοῦ Ἀδάμ, ὅς τις ὡς ἐν πρόβατον ἀπεπλανήθη ἀπό τήν ἑκατοντάδα τῶν προβάτων, κατά τήν ἐν Εὐαγγελίοις τοῦ Κυρίου παραβολήν. Δεύτερον, διότι ἀπό

τήν Παρθένον ὑφάνθη ἔνδυμα ἀφθαρσίας, τὸσον εἰς τὸν Ἀδάμ τὸν γυμνωθέντα διὰ τὴν παράβασιν, ὅσον καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους του. Καὶ τρίτον, διὰ νὰ φανῆ εἰς τὴν Παρθένον τελεσιουργούμενον τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τὸ ἐπὶ τοῦ Γεδεών γενόμενον· ὅπερ ἦτον γῆ καὶ ποκάρι· ἐξ ὧν ποτέ μὲν ἡ γῆ ἐβρέχετο μόνη, τὸ δὲ ποκάρι ἔμενεν ἄβροχον· ποτέ δὲ ἐβρέχετο τὸ ποκάρι, ἡ δὲ γῆ ἔμενεν ἄβροχος· καθὼς ἀναφέρεται ἡ Ἱστορία αὕτη εἰς τὸ Βιβλίον τῶν Κριτῶν ἐν κεφαλαίῳ ς'. Οὕτω μὲν ἐννόησε τὸ Τροπάριον τοῦτο Θεόδωρος ὁ τῶν Κανόνων ἐξηγητής, ἐκλαμβάνων εἰς τὴν κρυφίαν καὶ ἡσυχον ἐπιδημίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὰ δύο ὁμοιώματα ταῦτα, τὸν πόκον μετὰ τῆς βροχῆς, καὶ τὴν σταγόνα μετὰ τῆς γῆς.

Ὁ δὲ Μελωδὸς Κοσμᾶς φαίνεται, ὅτι τὸ ὁμοίωμα τῶν σταγόνων τὸ προσαρμόζει εἰς τὰ ἀκόλουθα Ἔθνη· ἦτοι εἰς τοὺς Αἰθίοπας καὶ Θαρσεῖς καὶ τοὺς λοιπούς· λέγει γάρ, ὅτι καθὼς αἱ σταγόνες τῆς βροχῆς πίπτουν ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν νεφελῶν κάτω εἰς τὴν γῆν· οὕτω καὶ οἱ Αἰθίοπες καὶ Θαρσεῖς καὶ αἱ νῆσοι τῶν Ἀράβων καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἐξουσιασταὶ τῆς Σαβά καὶ τῶν Μήδων καὶ ὅλης τῆς γῆς ἐπρόσπεσον εἰς ἐσέ τὸν Σωτήρα τοῦ Κόσμου, καὶ ἀφέντες τὸ ὕψος τῆς ὑπερηφανίας των, ἐταπεινώθησαν ἐνώπιόν σου καὶ σέ ἐπροσκύνησαν. Αἰθίοπες δὲ, αἰσθητῶς μὲν, εἶναι οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν ἀνατολήν καὶ εἰς τὰ ἄκρα τῆς δύσεως· νοητῶς δέ, εἶναι οἱ Δαίμονες οἱ σκοτεινοὶ καὶ ζεζοφωμένοι, οἵτινες προσέπεσον τῷ Χριστῷ καὶ μὴ θέλοντες, κατὰ τὸ «Ἴνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων» (Φιλιπ. β' 10). Θαρσεῖς δὲ εἶναι οἱ τὴν Καρχηδόνα κατοικοῦντες, ἧτις ἦτον πρώτη πόλις τῆς Λιβύας, κατὰ τὸν Θεοδώριτον. Νῆσοι δὲ τῶν Ἀράβων εἶναι αἱ ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ καὶ Ὠκεανῷ περιεχόμεναι· ἡ δὲ διὰ τῶν νήσων αὐτῶν φανερώνονται ὅλαι αἱ νῆσοι τῆς θαλάσσης. Σαβά δὲ εἶναι πόλις τῆς Ἰνδίας ἢ τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ἡ πλέον ὀνομαστή καὶ περίφημος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦλθεν εἰς τὸν Σολομῶντα καὶ ἡ Σαβά Βασίλισσα. Διὰ μέσου δὲ τῶν περιφήμων τούτων Ἐθνῶν καὶ Βασιλειῶν ἐφανέρωσεν ὁ Μελωδὸς ὅλας ὁμοῦ τὰς Βασιλείας καὶ τὰ Ἔθνη τοῦ Κόσμου, ὅπου ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν, καὶ ὑπετάχθησαν εἰς αὐτόν. Τὰ ὀνόματα δὲ ταῦτα τῶν Ἐθνικῶν ἐρανίσθη ὁ Μελωδὸς ἀπὸ τὸν οα'

Ψαλμόν τόν λέγοντα « Ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται Αἰθίοπες, καί οἱ ἐχθροί αὐτοῦ χοῦν λείξουσι· Βασιλεῖς θαρσεῖς καί νῆσοι δῶρα προσοίσουσι· Βασιλεῖς Ἀράβων καί Σαβά δῶρα προσάξουσι· καί προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ Βασιλεῖς τῆς γῆς· πάντα τά Ἕθνη δουλεύουσιν αὐτῷ».

Τροπάριον.

Ἴδού ἡ Παρθένος ὡς πάλαι φησίν, ἐν γαστρί συλλαβοῦσα ἐκύησε, θεόν ἐνανθρωπήσαντα, καί μένει Παρθένος· δι' ἧς καταλλαγέντες θεῷ οἱ ἁμαρτωλοί, θεοτόκον κυρίως οὔσαν ἐν πίστει ἀνυμνήσωμεν.

Ἑρμηνεία.

Ἀπό τόν Προφήτην Ἡσαΐαν δανείζεται ὁ Μελωδός τήν ἀρχήν τοῦ παρόντος Τροπαρίου· ἐκεῖνος γάρ προφητεύων περί τοῦ ἀσπόρου τόκου τῆς Παρθένου, οὕτω φησίν· « Ἴδού ἡ Παρθένος ἐν γαστρί λήψεται, καί τέξεται Υἱόν, καί καλέσουσι τό ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ» (Ἡσ. ζ' 14). Ὅθεν ταύτην τήν προφητείαν βλέπων τετελειωμένην ὁ Μουσουργός Κοσμάς, οὕτω λέγει· « Ἴδού ἡ Παρθένος ἐκείνη, περί τῆς ὁποίας πάλαι ἐπροφήτευσεν». Ποῖος; Ὁ Ἡσαΐας (ἀφῆκε γάρ ὁ Μελωδός τό ὄνομα του, ὡς παρά πᾶσιν ἐγνωσμένον καί ὁμολογούμενον)· « Αὕτη συλλαβοῦσα ἀσπόρως διά Πνεύματος Ἁγίου ἐν τῇ παναχράντῳ κοιλίᾳ της, ἐγέννησε θεόν ἐνανθρωπήσαντα, τέλειον θεόν καί τέλειον ἄνθρωπον, ἐν μιᾷ ὑποστάσει δύο φύσεις ἔχοντα θεότητα καί ἀνθρωπότητα· ἔμεινε δέ πάλιν ἡ αὐτή Παρθένος καί μετά τήν ἄσπορον καί ἀλόχευτον Γέννησιν»· ὁ γάρ ἐξ αὐτῆς γεννηθεῖς Χριστός καθώς εὔρεν αὐτήν Παρθένον ἐν τῇ εἰσόδῳ, οὕτω πάλιν ἀφῆκεν αὐτήν Παρθένον καί ἐν τῇ ἐξόδῳ, κατά τό εἰρημένον ὑπό τοῦ Ἰεζεκιήλ τοῦ Προφήτου· « Ἡ πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται· οὐκ ἀνοιχθήσεται, καί οὐδεὶς οὐ μή διέλθῃ δι' αὐτῆς· ὅτι Κύριος ὁ θεός Ἰσραήλ εἰσελεύσεται δι' αὐτῆς, καί ἔσται κεκλεισμένη» (Ἰε. μδ' 2). Διά τοῦτο καί ὁ μέγας Βασίλειος ἐρμηνεύων τό τοῦ Ἡσαΐου ἐκεῖνο « Διά τοῦτο δώσει Κύριος αὐτός ὑμῖν σημεῖον», λέγει « Σημεῖον δέ παράδοξόν τε καί τεραστικόν καί πάρα πολύ τῆς κοινῆς παρηλλαγμένον φύσεως· ἡ αὐτή γυνή, καί Παρθένος καί Μήτηρ· καί ἐν τῷ ἁγιασμῷ τῆς παρθενίας μένουσα, καί τήν τῆς τεκνογονίας εὐλογίαν

κληρονομοῦσα» (Λογ. εἰς τήν Χριστοῦ Γέννησ.). Ἐπιφέρει δέ ἀκολουθῶς ὁ Μελωδός λέγων, «Ἐπειδή ἡμεῖς πάντες διά μεσιτείας τῆς θεοτόκου ἐφιλιώθημεν μέ τόν θεόν, μέ τόν ὁποῖον ἡμεθα πρότερον ἐχθροί· διά τοῦτο ἄς ἀνυμνήσωμεν αὐτήν τήν τόσον μεγάλην χάριν εἰς ἡμᾶς προξενήσασαν· ἐπειδή αὕτη εἶναι κυρίως καί πρώτως καί μόνως καί ἀληθῶς θεοτόκος». Διότι ἄν καί ἄλλαι γυναῖκες μυθολογοῦνται κοντά εἰς τούς Ἑλληνας, ὅτι ἐγέννησαν τούς παρ' αὐτῶν καλουμένους θεούς· καθώς ὅμως ἐκεῖνοι ἦτον ψευδώνυμοι καί ἀνύπαρκτοι· οὕτως ἀκολουθῶς καί αὗται ψευδῶς τοιαῦται ἐλέγοντο. Ὅθεν καί ὁ θεολόγος Γρηγόριος πρὸς τούς Ἑλληνας τόν λόγον ἀποτεινόμενος εἶπε· «Ποῦ γάρ ἐν τοῖς σοῖς ἔγνωσ θεοτόκον Παρθένον;» (Λογ. α' περί Υἱοῦ).

Ῥδή ς'. Ὁ Εἰρμός

*Σπλάχνων Ἰωνᾶν, ἔμβρυον ἀπήμεσεν, ἐνάλιος θῆρ οἶον ἐδέξατο·
τῇ Παρθένω δέ, ἐνοικήσας ὁ Λόγος καί σάρκα λαβών, διελήλυθε,
φυλάξας ἀδιάφθορον· ἧς γάρ οὐχ' ὑπέστη ρεύσεως, τήν τεκοῦσαν
κατέσχευ ἀπήμαντον.*

Ἑρμηνεία

Ποῖος δέν ἤθελε θαυμάσῃ τήν σοφὴν διάνοιαν τοῦ Ἱεροῦ τούτου Μελωδοῦ; Διότι αὐτός ἔνα καί τόν αὐτόν Προφήτην Ἰωνᾶν εἰς διαφόρους ὑποθέσεις μεταχειρίζεται. Καί πρότερον μέν αὐτόν προσφυῶς ἐμεταχειρίσθη εἰς τήν ἐορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, παρομοιάσας τοῦτον μέ τόν τύπον τοῦ Σταυροῦ· τώρα δέ αὐτόν μεταχειρίζεται εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς ἐκ Παρθένου Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Καί τήν μέν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους διαμονήν αὐτοῦ ἐξομοιάζει μέ τήν τοῦ ἐμβρύου Σύλληψιν· τήν δέ ἀπό τοῦ κήτους ἐξέλευσίν του παρομοιάζει μέ τήν τοῦ ἐμβρύου Γέννησιν. Ὅθεν λέγει, ὅτι ὁ ἐνάλιος θῆρ (τό κῆτος τῆς θαλάσσης) δεξάμενος εἰς τήν κοιλίαν του τόν Ἰωνᾶν, καί φυλάξας αὐτόν, καθώς ἡ μήτηρ δέχεται εἰς τήν κοιλίαν της τό ἔμβρυον, καί φυλάττει αὐτό, ὕστερον ἐξέρασεν αὐτόν ἀπό τά σπλάγχνα του· ἀλλά τοιοῦτον σῶον καί ἀβλαβῆ ἐξέρασεν, ὁποῖος σῶος καί ἀβλαβῆς ἦτον, ὅταν ἐδέχθη αὐτόν πρότερον εἰς τά σπλάγχνα του. Ὁ μέν οὖν Ἰωνᾶς τοιουτοτρόπως ἐδέχθη καί

ἐξέρασθη ἀπό τό κῆτος· ὁ δέ Μονογενής τοῦ θεοῦ Λόγος εἰσελθὼν ὑπερφυῶς εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου, καὶ σάρκα λαβὼν ἐκ τῶν παναχράντων αὐτῆς αἱμάτων διελήλυθεν (ἐγεννήθη) φυλάξας ἀβλαβῆ καὶ ἀδιάφθορον τὴν δεξαμένην καὶ γεννήσασαν αὐτὸν κοιλίαν· τουτέστιν ἀφῆκεν αὐτὴν Παρθένον, καθὼς Παρθένον εὗρεν αὐτὴν καὶ ὅταν εἰσῆλθεν.

Ὅθεν κατὰ τοῦτο φαίνεται, ὅτι εἶναι ἐναντίον, τρόπον τινά, τό παράδειγμα τοῦ Ἰωνᾶ μέ τὴν ἐκ τῆς Παρθένου Γέννησιν τοῦ Κυρίου· καθότι ἐκεῖ μὲν τὸν κυφορούμενον Ἰωνᾶν ἐφύλαττεν ἀβλαβῆ τό κυφοροῦν αὐτὸν κῆτος διὰ τῆς παντοδυναμίου χάριτος τοῦ θεοῦ· ἐνταῦθα δέ κυφορούμενος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Παρθένου ὁ θεὸς Λόγος, αὐτὸς μᾶλλον ἐφύλαξεν ἀβλαβῆ τὴν κυφοροῦσαν αὐτὸν, μὴ διαφθείρας τὰ κλειῖθρα τῆς Παρθενίας της. Καθὼς γάρ ὁ Υἱὸς τοῦ θεοῦ γεννηθεὶς ἄνω ἐκ τοῦ Πατρὸς πρό αἰώνων, καθὼς θεὸς δὲν ὑπέμεινε κανέν πάθος καὶ ρεῦσιν καὶ φθοράν· ἀπαθῶς γάρ καὶ ἀρρεύστως προῆλθεν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ὡς λόγος ἐκ νοῦ· οὕτως ὁ αὐτὸς γεννηθεὶς κάτω ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων, καθὼς ἄνθρωπος ἐφύλαξεν ἀβλαβῆ καὶ χωρὶς καμμίαν φθοράν τὴν γεννήσασαν αὐτὸν θεοτόκον. Ὅθεν ἡ Ἁγία καὶ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῇ ια' Πράξει αὐτῆς διὰ τοῦ Λιβέλου τῆς Πίστεως Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, Παρθένον αὐτὴν ἀνεκήρυξε πρό τόκου καὶ ἐν τόκῳ καὶ μετὰ τόκον· ταῦτόν εἶπεῖν ἀειπάρθενον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ θεῖος Ἐπιφάνιος αἰρέσει ιη' «*Τίς ποτέ, λέγει, Μαρίαν εἰπὼν καὶ διερωτηθεὶς οὐχὶ τὴν Παρθένον προσέθετο;*» Ὅθεν ὁ Χριστὸς καὶ κατὰ τὰς δύο Γεννήσεις ἀπαθῆς ὤφθη καὶ ἄρρευστος· οὔτε γάρ ὁ Πατήρ γεννῶν αὐτὸν ἔπαθέ τι, οὔτε ἡ μήτηρ. Καὶ διὰ νὰ εἰπῶ καθαρώτερα, καθὼς ὁ Υἱὸς τοῦ θεοῦ ἔγενεν Υἱὸς ἀνθρώπου ἀτρέπτως· ἦτοι χωρὶς νὰ τραπῆ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν του φύσιν καὶ θεότητα, ἢ νὰ λάβῃ καμμίαν ἀλλοίωσιν καὶ ρεῦσιν, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον λέγοντα «*Ὁ Υἱὸς τοῦ θεοῦ γίνεται καὶ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ' ὃ ἦν μεταβαλὼν· ἄτρεπτος γάρ· ἀλλ' ὃ οὐκ ἦν προσλαβὼν· φιλάνθρωπος γάρ*» (Λογ. εἰς τὰ φῶτα) οὕτω καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἐφύλαξεν ἄτρεπτον καὶ ἀβλαβῆ· μὴ τραπεῖσα γάρ αὕτη ἀπὸ τὴν κατὰ φύσιν παρθενίαν ὅπου εἶχε, προσέλαβεν ἐκεῖνο ὅπου δὲν εἶχεν· ἦτοι τὴν ὑπὲρ φύσιν

μητρότητα. Ὅθεν καί ὁ Θεοφόρος Μάξιμος εἶπεν «Ὡς γάρ αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τήν φύσιν, οὐδ' ἀμείψας τήν δύναμιν· οὕτω τήν τεκοῦσαν καί Μητέρα ποιεῖ καί Παρθένον διατηρεῖ, θαύματι θαῦμα κατά ταῦτό διερμηνεύων ἅμα καί θατέρω κρύπτων τό ἕτερον» (Κεφ. θ' τῆς γ' ἑκατοντ. τῶν γνωστικῶν).

Λέγει δέ καί ὁ Βρυέννιος Ἰωσήφ «Τίς Μήτηρ τοῦ Θεοῦ τῶν Πατέρων ἐφάνη ποτέ; Τίς ἅμα καί πλάστην καί πλάσμα συνέλαβε; Τίς δέ καί συλλάβουσα Υἱόν καί κυήσασα καί τεκοῦσα τό εἶναι Παρθένος οὐκ ἀπεβάλετο; Πρό τῆς συλλήψεως Παρθένος· ἐν τῇ συλλήψει Παρθένος· ἐν τῇ κυήσει Παρθένος· ἐν τῷ τίκτειν Παρθένος· καί μετὰ τό τεκεῖν ὡσαύτως Παρθένος καί αἰεί Παρθένος· ἡ γάρ ἐν τῷ τῆς ζωῆς αὐτῆς παντί χρόνῳ καί ὁράσει καί γεύσει καί ἀκοῇ καί ἀφῆ καί ὀσφρήσει καί νῶ καί διανοίᾳ καί δόξῃ καί φαντασίᾳ καί αἰσθήσει καί, ἐνί λόγῳ, πάσαις δυνάμεσι καί ψυχικαῖς καί σωματικαῖς ἄβατον λογισμοῖς ρυπαροῖς ἑαυτήν ὅλην τηρήσασα, εἰκότως ἄν Ἀειπάρθενος λέγοιτο. Ὅθεν οὐκ ἐνεπόδισεν ὀπωσοῦν τό χρῆμα τῆς παρθενίας ἡ ὑπέρ φύσιν κυοφορία· οὐδέ τό Ἀειπάρθενον εἶναι ὁ Θεῖος τόκος ἐκώλυσεν· οὔθ' ἡ σύλληψις τήν νηδύν ἐλυμήνατο· οὔθ' ὁ τόκος τήν τεκοῦσαν διέφθειρε» (Λόγῳ Γ' εἰς τόν Εὐαγγελισμόν).

Τροπάριον.

Ποιμένες ἀγραυλοῦντες, ἐκπλαγοῦς φωτοφανείας ἔτυχον· δόξα Κυρίου γάρ αὐτούς περιέλαμψε καί Ἄγγελος, ἀνυμνήσατε βοῶν, ὅτι ἐτέχθη Χριστός· ὁ τῶν Πατέρων Θεός εὐλογητός εἶ.

Ἑρμηνεία.

Τό παρόν τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελωδός ἀπό τό Β' Κεφάλαιον τοῦ κατά Λουκᾶν ἀγίου Εὐαγγελίου, ὅπου λέγεται περί τῶν Ποιμένων «Καί Ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καί φυλάσσοντες φυλακάς τῆς νυκτός ἐπί τήν ποίμνην αὐτῶν. Καί ἰδού Ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καί δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καί ἐφοβήθησαν φόβον μέγα». Λέγει λοιπόν ὁ Θεῖος Κοσμάς, ὅτι οἱ Ποιμένες οἱ ἀγραυλοῦντες ἔτυχον μίαν ἐκστατικήν

φωτοχυσίαν καί θεοφανείαν. Ἄγραυλοῦντες δέ κυρίως μὲν εἶναι οἱ εἰς τόν ἀγρόν αὐλοῦντες καί παίζοντες τό συραύλιον, κατὰ τόν Ζυγαδηνόν Εὐθύμιον, ἢ, κατὰ τόν Θεοφύλακτον, οἱ αὐλοῦντες ἄισματα ἀγροτικά καί συνήθη εἰς τούς ἀγροίκους ἀνθρώπους· καταχρηστικῶς δέ τό «ἀγραυλοῦντες» φανερώνει τούς εἰς τόν ἀγρόν διατρίβοντας καί διάγοντας, κατὰ τό Θεοφύλακτον καί Εὐθύμιον. Πῶς δέ ἔτυχον οἱ Ποιμένες τήν ρηθεῖσαν ἐκστατικήν φωτοχυσίαν; Διότι δόξα μὲν Κυρίου ἔλαμψεν αὐτούς, ἥτις ἦτον ἕνα φῶς θεϊκόν, κατὰ τόν Εὐθύμιον· Ἔγγελος δέ Κυρίου ἐφάνη εἰς αὐτούς, ὅς τις καί ἔλεγεν· «*ὦ ποιμένες τῶν ἀλόγων προβάτων, ὑμνήσατε καί δοξολογήσατε τόν θεόν· διότι ἐγεννήθη εἰς ἐσᾶς ὁ Χριστός, ὅς τις εἶναι θεός τῶν Πατέρων ὑμῶν*». Οὕτω δέ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται, ὅτι εἶπεν ὁ Ἔγγελος εἰς τούς Ποιμένας· «*Ἴδού εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαράν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντί τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστός Κύριος ἐν πόλει Δαβίδ*» (Λουκ, β' 10).

Σημείωσαι δέ, ὅτι προθύστερον σχῆμα καί ὑπερβατόν μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Μελωδός· πρῶτον γάρ ἐφάνη εἰς τούς Ποιμένας ὁ Ἔγγελος, κατὰ τόν Εὐαγγελιστήν Λουκᾶν, καί δεύτερον ἔλαμψεν εἰς αὐτούς δόξα Κυρίου· ἥτις διὰ τοῦτο ἐφάνη μετὰ τήν ἐπιστάσιαν τοῦ Ἄγγελου, διὰ νά γνωρίσουν οἱ Ποιμένες, ὅτι ὁ ἐπιστάς εἰς αὐτούς Ἔγγελος ἦτον ἀγαθός καί θεῖος κατὰ τόν Εὐθύμιον, καί ὄχι πονηρός καί ἐναντίος. Ὁ δέ θεῖος Κοσμάς ἄλλαξε τήν τάξιν, καί τό μὲν «*Δόξα Κυρίου*» ἔβαλε πρῶτον, τό δέ «*Ἔγγελος βοῶν*» ἔβαλε δεύτερον, διὰ νά συναρμόση αὐτό μέ τό τέλος τοῦ Τροπαρίου. Πρέπει δέ εἰς τό «*Καί Ἔγγελος*» νά προστεθῇ τό «*ἐπέστη*» κατὰ τό ὕφος τοῦ Εὐαγγελίου, ἵνα τό ὅλον ἦ, «*Καί Ἔγγελος ἐπέστη βοῶν ἀνυμνήσατε*»· καί τά ἐξῆς.

Ἦθελε νά ἀπορήση τινάς· διατί Ἔγγελος Κυρίου ἐφάνη εἰς ἀνθρώπους Ποιμένας; Καί ἀποκρινόμεθα, ὅτι διὰ τέσσαρα αἷτια· α) διὰ τό ἄπλαστον ἦθος αὐτῶν καί τήν ἀπλότητα καί ἀκακίαν, κατὰ τόν Θεοφύλακτον· ὅσοι γάρ εἶναι μακράν ἀπό τάς πολιτείας καί συναναστροφάς τῶν ἀνθρώπων, καί κατοικοῦν εἰς τά ὄρη καί τούς ἀγρούς, αὐτοί φυσικῶ τῷ τρόπῳ εἶναι πάντοτε ἀπλοϊκώτεροι,

καθαρώτεροι καί άπονηρότεροι άπό τούς έν πόλεσι κατοικοῦντας. Ὅθεν καί ὁ θεῖος Διονύσιος ὁ Ἄρεοπαγίτης συμφώνως εἶπεν· «Ἄλλος Ἄγγελος τούς Ποιμένας ὡς τῆ τῶν πολλῶν άναχωρήσει καί ἡσυχία κεκαθαρμένους εὐηγγελίζετο, καί σύν αὐτῷ πλήθος Οὐρανίου στρατιᾶς τήν πολυῦμνητον ἐκείνην παρεδίδου τοῖς ἐπί γῆς δοξολογίαν» (Κεφάλαιον δ΄ περί οὐρανίου Ἱεραρχίας). β) διότι κατά τόν αὐτόν Θεοφύλακτον καί τόν Εὐθύμιον, οἱ Ποιμένες οὗτοι ἦτον μιμηταί καί ἀκόλουθοι τῆς πολιτείας καί ἀρετῆς τῶν παλαιῶν ἐκείνων Πατριαρχῶν, Ἄβραάμ, Ἰσαάκ καί Ἰακώβ, οἱ τινες ἦσαν Ποιμένες. γ) διότι ὁ Χριστός Ποιμήν ἐγεννήθη παντός τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ καί τοῦ Ἐθνικοῦ. Ὅθεν καταλλήλως εἰς τούς Ποιμένας ἐγνωρίσθησαν πρῶτον τά περί αὐτοῦ κατά τόν Εὐθύμιον. Δηλοῦται δέ διά τούτου, καί ὅτι εἰς τούς Ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων προτύτερα άπό τούς ἄλλους ἀποκαλύπτονται τά τοῦ Θεοῦ Μυστήρια, κατά τόν αὐτόν Εὐθύμιον. δ) δέ καί τελευταῖον, διά νά δείξη ὁ Θεός, ὅτι τούς ἀγροικότερους καί χωρικωτέρους ἀνθρώπους ἐξ ἀρχῆς ἐδιάλεξεν άπό τούς ἄλλους, καί ἔκαμεν αὐτούς κήρυκας, ὡς ἀπλουστέρους καί ὡς μᾶλλον πιστεύοντας, καί οὐχί τούς έν ταῖς πολιτείαις ἀναστρεφομένους Γραμματεῖς καί Φαρισαίους· διότι αὐτοί πονηροί ὄντες εὐκόλως δέν ἐπίστευον. Ὅθεν καθῶς ὁ Χριστός ἐδιάλεξεν ὕστερον τούς ἄλιεῖς· οὕτως ἐδιάλεξεν πρότερον τούς ἀγροίκους Ποιμένας· ἵνα, διά τῆς μωρίας καί τῆς ἀγροικίας, καταισχύνη τούς σοφούς τοῦ Κόσμου καί ἄρχοντας.

Τροπάριον.

Ἐξαίφνης σύν τῷ λόγῳ τοῦ Ἄγγελου, οὐρανῶν στρατεύματα, Δόξα ἐκραύγαζον Θεῷ, έν ὑψίστοις ἐπί γῆς εἰρήνη, έν ἀνθρώποις εὐδοκία, Χριστός ἔλαμψεν· ὁ τῶν Πατέρων Θεός εὐλογητός εἶ.

Ἑρμηνεία.

Καί τοῦτο τό Τροπάριον ἀκόλουθον εἶναι μέ τό άνωτέρω· ἐπειδή ἐρανίσθη άπό τά λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ τά ἀκολουθοῦντα μέ τά λόγια τοῦ άνωτέρω Τροπαρίου. «Ἐξαίφνης, φησίν, ἐγένετο σύν τῷ Ἄγγέλῳ πλήθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τόν Θεόν καί λεγόντων· Δόξα έν ὑψίστοις Θεῷ, καί ἐπί γῆς εἰρήνη, έν

ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β´ 13-14). ἦτοι μαζί μέ τά λόγια τοῦ Ἁγγέλου συνῆλθε πλήθος οὐρανίου στρατιᾶς τῶν Ἁγγέλων (λείπει ἡ λέξις «Ἁγγέλων» ἐδῶ, ἐννοουμένη ἕξωθεν κατά τόν Εὐθύμιον τόν Ζυγαδηνόν. Τόμος γ´ εἰς τόν Λουκᾶν). Λέγει λοιπόν ὁ Θεσπέσιος Κοσμάς, ὅτι αἰφνιδίως καί ἀνελπίστως μαζί μέ τόν λόγον τοῦ ἑνός Ἁγγέλου, ὁ ὁποῖος εὐηγγελίζετο εἰς τούς Ποιμένας τήν Γέννησιν τοῦ Δεσπότου Χριστοῦ, ἦλθον ἀπό τόν Οὐρανόν στρατεύματα αὐτῶν Ἁγγέλων, οἳ τινες ἔλεγον μέ μεγάλην φωνήν· «Ἄς εἶναι δόξα εἰς τόν θεόν ἐν τοῖς Οὐρανοῖς». τοῦτο γάρ δηλοῖ τό «Ἐν τοῖς ὑψίστοις».

Τό «ἐπί γῆς εἰρήνη» εἰς τό ὕμνον τοῦτον κατά δύο τρόπους ἡμποροῦμεν νά τό ἐννοῶμεν. Πρῶτον, ὅτι τό ἀνθρώπινον γένος πρότερον μέν εἶχεν ἔχθραν πρός τόν θεόν, διότι ἐπροσκύνουν ἄψυχα καί ἀναίσθητα εἶδωλα· τώρα δέ διά τῆς ἐνσάρκου Οἰκονομίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔπαυσε μέν ἡ ἔχθρα καί ὁ πόλεμος μεταξύ θεοῦ καί ἀνθρώπων, οὐρανίων καί ἐπιγείων· ἐφιλιώθη ὁ ἄνθρωπος μέ τόν θεόν τόσον, ὥστε καί ἠνώθη εἰς μίαν ὑπόστασιν μέ αὐτόν, ὡς λέγει ὁ Θεοφύλακτος· διότι ὁ Χριστός μεσίτης θεοῦ καί ἀνθρώπων γενόμενος εἰρήνευσε τά οὐράνια καί τά ἐπίγεια, καί οὕτω λάμπει εἰρήνη ἐπί γῆς. Δεύτερον, διότι ἐγεννήθη ἐπί γῆς ὁ Υἱός τοῦ θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι καί λέγεται εἰρήνη· διότι ὁ Παῦλος λέγει «Χριστός ἐστίν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τά ἀμφοτέρα ἔν» (Ἐφεσ. β´ 14). Ὁ δέ σύνδεσμος «καί» ἔχει τήν δύναμιν τοῦ «γάρ», ὡς ἐάν ἔλεγεν «Ἐπί γῆς γάρ εἰρήνη». Τούτων οὕτω λοιπόν σαφηνισθέντων, εὐκόλως καταλαμβάνομεν, διατί λέγει «Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῶ»· διότι καί κατά τήν πρώτην καί κατά τήν δευτέραν ἔννοιαν εἶναι ἀπαραιτήτως ὀφειλομένη ἡ παρ' ἡμῶν πρός τόν θεόν δόξα καί εὐχαριστία.

Ἔγινε δέ καί ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, τουτέστιν ἀνάπαυσις τοῦ θεοῦ εἰς τούς ἀνθρώπους· ἐπανεπαύθη γάρ ὁ θεός καί εὐαρεστήθη εἰς αὐτούς· ἐπειδή πρότερον δέν εὐδόκει, οὐδέ ἀρέσκετο εἰς αὐτούς, κατά τήν ἐρμηνείαν τοῦ Θεοφυλάκτου. Ὁ δέ Εὐθύμιος λέγει, ὅτι ἡ παλαιά εὐδοκία τοῦ Πατρός, ἥτις ἦτον τό νά ἐνανθρωπήσει ὁ Υἱός του, καί νά σώσῃ τόν ἀπολεσμένον ἄνθρωπον, τώρα ἐπληρώθη. Ὁ δέ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, εὐδοκίαν ὀνομάζει

τό προηγούμενον θέλημα τοῦ Πατρὸς, τό ὁποῖον ἦτον ἡ ἔνσαρκος Οἰκονομία τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ. Ἐκεῖνο λοιπόν, ὅπερ προηγουμένως ὤρισε καί ἠθέλησεν ὁ ἄναρχος Πατήρ ἐν τῇ θεαρχικωτάτῃ αὐτοῦ βουλή διὰ νά τελεσιουργήσῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτο ἐγένετο τώρα, καί εἰς τέλος ἐλήλυθεν. Ἀκολουθῶς δέ ἐπιφέρει ὁ Μελωδός, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι καί δόξα ἐν Οὐρανοῖς, καί εἰρήνη ἐπὶ γῆς, καί εὐδοκία ἐν ἀνθρώποις· καθότι αὐτός ἐστι δι' ὃν ἔνεκα ταῦτα ἐγένετο.

Τροπάριον.

Ῥῆμα τί τοῦτο; εἶπον οἱ Ποιμένες· διελθόντες ἴδωμεν τό γεγονός, θεῖον Χριστόν· Βηθλεέμ καταλαβόντες δέ, σύν τῇ τεκούσῃ προσεκύνουν ἀναμέλποντες· ὁ τῶν Πατέρων θεός εὐλογητός εἶ.

Ἑρμηνεία.

Καί τοῦτο τό Τροπάριον εἶναι ἀκόλουθον μέ τό πρότερον· ἐρανίσθη γάρ ἀπό τά λόγια τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τά ἀκολουθοῦντα εἰς τά λόγια τοῦ προλαβόντος Τροπαρίου· φησί γάρ ἐκεῖνος εἰς τό αὐτό δεύτερον Κεφάλαιον ταῦτα· «Καί ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τόν Οὐρανόν οἱ ἄγγελοι, καί οἱ ἄνθρωποι οἱ Ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· «διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ, καί ἴδωμεν τό ρῆμα τοῦτο τό γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν» (Λουκ. β' 15). Λέγει λοιπόν ὁ θεσπέσιος Κοσμᾶς, ὅτι οἱ ποιμένες ἰδόντες τόν ἄγγελον, καί ἀκούσαντες παρ' αὐτοῦ τά ἀνωτέρω λόγια, ἐθαύμασαν καί ἠθέλησαν νά πληροφορηθοῦν, ἂν εἶναι τά λόγια ταῦτα ἀληθινά. Ὅθεν εἶπον ἕνας πρὸς τόν ἄλλον· τί εἶναι τό ρῆμα τοῦτο ὅπου ἐλαλήθη εἰς ἡμᾶς; Ἐλᾶτε νά ὑπάγωμεν διὰ νά ἰδοῦμεν: ἦτοι νά ἐξετάσωμεν, κατὰ τόν Εὐθύμιον, τό γεγονός τοῦτο θεῖον: ἦτοι τοῦτο τό θεϊκόν σημεῖον ὅπου ἔγινεν εἰς ἡμᾶς. Δέν εἶπον δέ μόνον τοῦτο, ἀλλά παρευθὺς μαζί μέ τόν λόγον, ἐκίνησαν καί ἐπῆγαν εἰς τήν Βηθλεέμ, καί εὐρόντες τόν Χριστόν ὡς βρέφος ἀνακείμενον ἐν τῇ φάτνῃ, προσεκύνησαν αὐτόν ὁμοῦ μέ τήν Μητέρα του, ψάλλοντες τό «Ὁ τῶν Πατέρων θεός εὐλογητός εἶ»· λέγει γάρ ὁ Εὐαγγελιστής Λουκᾶς· «Ἦλθον σπεύσαντες, καί ἀνεῦρον τήν τε Μαριάμ καί τόν

Ἰωσήφ καί τό βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· ἰδόντες δέ διεγνώρισαν (ἐπληροφορήθησαν) περί τοῦ ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περί τοῦ παιδίου· καί πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περί τῶν λαληθέντων ὑπό τῶν Ποιμένων πρός αὐτούς» (Λουκ. β΄ 16-18).

Τί δέ ἀλληγορικόν νόημα μανθάνουσιν ἐκ τούτου οἱ τῶν λογικῶν προβάτων Ποιμένες; Ὅτι καί αὐτοί πρέπει νά ζητοῦν τόν οὐράνιον ἄρτον, καθώς καί οἱ Ποιμένες ἐκεῖνοι ἐζήτουν τήν Βηθλεέμ· ἡ γάρ λέξις «Βηθλεέμ» ἐρμηνεύεται «Οἶκος ἄρτου». Ἔστι δέ αὕτη ἡ Ἐκκλησία, εἰς τήν ὁποίαν εὐρίσκεται ὁ νοητός ἄρτος Χριστός. Ἔργον λοιπόν εἶναι εἰς τούς Ποιμένας τῶν λογικῶν προβάτων, Πατριάρχας καί Μητροπολίτας καί Ἐπισκόπους, ἀφ' οὔ εὔρουν τόν οὐράνιον ἄρτον, νά κηρύττουν αὐτόν καί εἰς τούς ἄλλους, καθώς καί οἱ Ποιμένες ἐκεῖνοι εὐρόντες τόν Χριστόν, ἐκήρυξαν καί εἰς τούς ἄλλους περί αὐτοῦ, κατά τήν Ἑρμηνείαν τοῦ Ἱεροῦ Θεοφυλάκτου.

Ῥοδή θ΄. Ὁ Εἰρμός.

*Μυστήριον ξένον, ὀρῶ καί παράδοξον! Οὐρανόν τό σπήλαιον·
θρόνον χερουβικόν τήν Παρθένον· τήν φάτνην χωρίον· ἐν ᾧ
ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος, Χριστός ὁ θεός· ὃν ἀνυμνοῦντες
μεγαλύνωμεν.*

Ἑρμηνεία.

Τό προοίμιον τοῦ παρόντος Εἰρμοῦ αὐτολεξεῖ ἐρανίσθη ὁ Μελωδός ἀπό τόν λόγον τοῦ θείου Χρυσοστόμου τόν εἰς τήν Γέννησιν τοῦ Κυρίου· ὅπου οὕτω προοιμιάζει ἡ ρητορική ἐκεῖνη καί εὐλαλος γλῶσσα. «Μυστήριον ξένον καί παράδοξον βλέπω»· Ἐμιμήθη δέ ὁ Μελωδός ἐνταῦθα καί τόν διορατικόν ἐκεῖνον Προφήτην Ἀββακούμ λέγοντα· «Ἐπί τῆς φυλακῆς σου στήσομαι, καί ἐπιβήσομαι ἐπί πέτραν, καί ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν» (Ἀβ. β΄ 1)· διότι σταθεῖς καί οὔτος ἐπί τῆς ἰδικῆς του φυλακῆς· ἦτοι ἐπί τῆς προσοχῆς τοῦ νοός, καί ἐπιβάς εἰς τήν καρδίαν, ὡς ἐπάνω εἰς πέτραν διά νοερᾶς ἐπιστροφῆς καί συνεύσεως, ἀπό ἐκεῖ ἐθεώρησε διά τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος τήν ἐκ Παρθένου ἀπόρρητον Γέννησιν τοῦ

Σωτήρης. Ὅθεν καταπλαγείς τό ἀκατάληπτον Μυστήριον, τήν θαυμαστικὴν τούτην φωνὴν ἀνεβόησεν εἰπών· «Μυστήριον ξένον ὁρῶ καί παράδοξον». Εἶτα ἐξηγῶν, ποῖον εἶναι αὐτό τό Μυστήριον, λέγει· βλέπω, ὅτι τό γήϊνον καί ζοφερόν σπήλαιον ἔγινεν ὑψηλός καί λαμπρός Οὐρανός· διότι ὁ ὑπερούσιος Λόγος τοῦ Πατρός, ὅς τις κατοικεῖ εἰς τούς Οὐρανοὺς, καί δοξολογεῖται ἀπαύστως ἀπό χιλιάδας Ἀγγέλων, καί μυριάδας Ἀρχαγγέλων, ἐκαταδέχθη νά γεννηθῆ καί νά κατοικήσῃ μέσα εἰς αὐτό· βλέπω, ὅτι ἡ Παρθένος καί θεοτόκος Μαρία ἡ ὑλικόν σῶμα ἔχουσα, ἔγινε θρόνος Χερουβικός· διότι ἐκεῖνος ὅπου ἀναπαύεται ἐπάνω εἰς τόν ἔνδοξον θρόνον, καί εἰς τά νῶτα τῶν πολυομμάτων καί αὐλῶν Χερουβίμ, ἐθρονίσθη μέσα εἰς τήν ἄχραντον κοιλίαν καί ἐπάνω εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Παρθένου, καί ἀνεπαύθη· βλέπω, ὅτι ἡ εὐτελεστάτη καί μικροτάτη φάτνη, ἔγινε τόπος ἐνδοξότατος καί πολυχωρότατος· διότι ὁ θεός ὁ ἀχώρητος ὑπάρχων πανταχοῦ κατὰ τήν θεότητα, ἀνεκλίθη (ἐπλαγίασε) ἐπάνω εἰς αὐτήν κατὰ τήν ἀνθρωπότητα. Ὅθεν καί ὁ θεσσαλονίκης Γρηγόριος πανηγυρίζων εἰς τήν ἑορτήν τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως εἶπεν· «Εἰ τίς ἐστὶν Οὐρανός καί Οὐρανῶν, καί εἴ τινά ἐστὶν ὕδατος ὑπερῶα στεγάζοντα τά οὐράνια, καί εἴ τις τόπος, ἢ στάσις, ἢ τάξις ἐστὶν ὑπερκόσμιος, σπηλαίου καί φάτνης καί περιρραντηρίων βρεφικῶν καί σπαργάνων οὐδέν ἔχει θαυμασιώτερον οὐδέ θειότερον». Ὁ δέ μέγας Ἀθανάσιος εἶπε τά γλαφυρά ταῦτα· «Ὁ οἰκίσκος, ἔνθα ἡ Παρθένος ἀπεκύησε, τῆς Ἐκκλησίας τόν τύπον ἐδέξατο· ὅπου θυσιαστήριον μέν, ἡ φάτνη· Ἐφημερευτῆς δέ, Ἰωσήφ· Κληρικοί, οἱ Μάγοι· Διάκονοι, οἱ Ποιμένες· Ἱερεῖς, οἱ Ἄγγελοι· Ἀρχιερεῖς, ὁ Κύριος· θρόνος, ἡ Παρθένος· κρατῆρες, οἱ μαζοὶ· ἀναβόλαιον, ἡ ἐνανθρώπησις· ριπιστῆρες, τά χερουβίμ· δίσκος, τό Πνεῦμα τό Ἅγιον· δισκοκάλυμμα, ὁ Πατήρ, ἐπισκιάζων πάντα τῆ οἰκεία δυνάμει» (ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ παρά Ἰωσήφ τῷ Βρυεννίῳ).

Ἄλλ' ὧ θεσπέσιε Κοσμᾶ, ἤθελεν εἰπῆ τινὰς ἀπορῶν πρὸς αὐτόν, διὰ μέν τό σπήλαιον δικαίως κατεπλάγη· διότι αὐτόν γήϊνον ὄν ἔγινεν Οὐρανός· ὁμοίως καί διὰ τήν φάτνην· διότι αὐτὴ μικρὰ οὔσα ἔγινε χωρίον εὐρύχωρον τοῦ ἀχωρήτου· καί ἀκολούθως ἡ ὁμοίωσις τούτων ἔγινεν ἀπὸ τά κατώτερα εἰς τά ἀνώτερα· διὰ δέ

τήν Παρθένον δέν ἐξεπλάγης δικαίως, θρόνον Χερουβικόν αὐτήν ὀνομάσας· ἐπειδή ἡ ὁμοίωσις αὐτῆς ἔγινεν ἀπό τὰ ἀνώτερα εἰς τὰ κατώτερα· αὐτή γάρ ἀσυγκρίτως εἶναι τιμιωτέρα τῶν Χερουβίμ· ὅθεν ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ καταβάς ἀπό τόν ἅγιον θρόνον τῶν Χερουβίμ, ἐνεθρονίσθη εἰς ἀγιώτερον καί τιμιώτερον θρόνον, τήν Παρθένον. Ἡ λύσις λοιπόν τῆς ἀπορίας εἶναι αὕτη· ὅτι ἴσως κατά τοῦτο εἶπεν ὁ Ἱερός Μελωδός, θρόνον Χερουβικόν τήν Παρθένον, τήν οὕσαν τιμιωτέραν τῶν Χερουβίμ, ἐπειδή ὑλικόν καί παχύ σῶμα ἔχουσα, τοῖς ἀύλοις πολυομμάτοις Χερουβίμ ἐξισοῦτο κατά τήν ἄκραν καθαρότητα, καί κατά τήν ὑψηλοτάτην σοφίαν καί γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· Χερουβίμ γάρ πλῆθος γνώσεως καί χύσις σοφίας ἐρμηνεύεται, κατά τόν Ἀεροπαγίτην Διονύσιον.

Τροπάριον.

Ἦκρίβωσε χρόνον, Ἡρώδης ἀστέρος, οὗ ταῖς ἡγεσίαις οἱ Μάγοι ἐν Βηθλεέμ, προσκυνοῦσι Χριστῷ σύν δώροις· ὑφ' οὗ πρὸς πατρίδα ὀδηγούμενοι, δεινόν παιδοκτόνον ἐγκατέλιπον παιζόμενον.

Ἑρμηνεία.

Καί τοῦτο τό Τροπάριον ἐρανίσθη ὁ Μελωδός ἀπό τό Β' Κεφάλαιον τοῦ κατά Ματθαῖον ἀγίου Εὐαγγελίου, εἰς τό ὁποῖον γράφονται τὰ λόγια ταῦτα· «Ὁ δέ Ἡρώδης λάθρα καλέσας τούς Μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τόν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος» (Ματθ. β' 7). Λέγει λοιπόν οὗτος, ὅτι ὁ Βασιλεύς Ἡρώδης (οὐχ' ὁ Τετράρχης, ἀλλ' ὁ Υἱός τοῦ Ἀντιπάτρου, ὅς τις ἦτον Ἰδουμαῖος, γεννηθείς ἀπό γυναῖκα Ἀράβισσαν· διότι τότε εἶχαν λείψει οἱ Ἄρχοντες ἀπό τήν φυλήν τοῦ Ἰούδα κατά τήν προφητείαν τοῦ Ἰακώβ, ὡς ἐρμηνεύει ὁ Ἱερός Θεοφύλακτος) ἠρώτησεν ἀκριβῶς τούς Μάγους, καί ἔμαθε παρ' αὐτῶν, ἀπό ποῖον καιρόν ἐφάνη ὁ ἀστήρ· ἵνα διά τοῦ μετρηθέντος καιροῦ τοῦ ἀστέρος μάθῃ εἰς ποῖον καιρόν ἐγεννήθη ὁ Κύριος, καί οὕτω ἀπό τόν καιρόν ἐκεῖνον ἀρχίσῃ νά φονεύῃ τὰ νήπια.

Διά τήν αἰτίαν λοιπόν ταύτην ἠρώτησεν ἀκριβῶς ὁ Ἡρώδης, καί ἔμαθε τόν καιρόν, καθ' ὃν ἐφάνη ὁ ἀστήρ ἐν τῇ ἀνατολῇ, τοῦ ὁποίου μέ τας ἡγεσίας (ὀδηγίας) ἐπροσκύνησαν οἱ Μάγοι τόν

Χριστόν εἰς τήν Βηθλεέμ, προσφέροντες αὐτῷ τρίϋλα δῶρα, χρυσόν, λίβανον καί σμίρναν. Ἐκ τόν Χριστόν δέ ὁδηγηθέντες εἰς τήν πατρίδα των, κατά τόν Ἱερόν Θεοφύλακτον, διά τοῦ κατ' ὄναρ χρηματισμοῦ καί ἀποκαλύψεως· λέγει γάρ «Χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μή ἀνακάμψαι πρός Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τήν χώραν αὐτῶν» (Ματθ. β' 12). Οὕτως ἀφῆκαν τόν δεινόν ἐκεῖνον βρεφοκτόνον Ἡρώδην, νά περιπαίζεται καί νά καταγελάται, καθώς ἦτον περιπαιγμοῦ καί γέλωτος ἄξιος. Τοῦτον δέ ἡ θεία δίκη ταχέως ἐπαίδευσεν· ἐπειδή ἀπέρρηξε τήν μιάραν του ψυχῆν μέ πυρετόν, μέ δυσεντερίαν, μέ κνησμόν, μέ πρίσμα τῶν ποδῶν, μέ σῆψιν τοῦ αἰδοίου σκώληκας γεννῶσαν, μέ δύσπνοιαν καί μέ τρόμον καί σπασμόν τῶν μελῶν, κατά τόν Ἱερόν Θεοφύλακτον.

Ἄλλά καί ἡμεῖς οἱ ψάλλοντες καί ἀναγινώσκοντες καί ἀκούοντες τόν παρόντα Κανόνα, ἅς ἐμπαίξωμεν τόν Ἡρώδην· ἦτοι τό φρόνημα καί τάς ἡδονάς τοῦ σώματος· Ἡρώδης γάρ, δερμάτινος, ἐρμηνεύεται, κατά τόν Θεοφόρον Μάξιμον· μᾶλλον δέ, ἅς περιπαίξωμεν τόν νοητόν Ἡρώδην Διάβολον, ὁ ὁποῖος πάσχει νά μᾶς ἐμποδίση ἀπό τήν σωτηρίαν μας, σηκώνων ἐναντίον μας ὅλον τόν Κόσμον, καί παρακινῶν μας νά ἀφήσωμεν τήν καλήν στραταν ὅπου ἐδιαλέξαμεν, καί νά γυρίσωμεν εἰς τά ὀπίσω· ἅς ἀναχωρήσωμεν καί ἡμεῖς δι' ἄλλης ὁδοῦ (διά τῆς ἀρετῆς) εἰς τήν χώραν ἡμῶν· ἦτοι εἰς τήν ἀρχαίαν πατρίδα μας τόν Παράδεισον, χάριτι καί φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ γεννηθέντος ἐκ τῆς Παρθένου, καί ἀναγεννήσαντος ἡμᾶς διά ἔλεος ἄφατον. Ὡς ἡ δόξα καί τό κράτος σύν τῷ Πατρί καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πηγή κειμένου : [ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΕΑ](#)